

V

Vinyoli em
doblava en edat i
en saviesa. Això
ocorria entre el
1978 i el 1981,
que és el període
de temps en què
ens vam tractar
de poeta a poeta

Retrobar Vinyoli

En una conversa radiofònica sobre poesia amb Jordi Llavina aparegué la referència a Joan Vinyoli, a propòsit del seu centenari. Llavina parlava del poeta i de la vigència de la seua poesia quan vaig recordar una frase vinyoliana que va escriure en una carta que dec tenir guardada en un dels rebolicats calaixos de la memòria. Joan Vinyoli tenia una seixantena llarga d'anys (més o menys els que jo tinc ara). Ell deia que el poeta era una roca al mig del corrent del riu, resistint-ne l'embat i l'erosió inevitables. La imatge de la roca erosionada la vaig interpretar com el retrat existencial del vell Vinyoli, una definició de la seua manera de ser poeta. El vaig comprendre. Tot i això, li vaig respondre que, seguint la imatge del riu, per a mi el poeta era a penes si una gota enlluernada que el corrent duia a la mar. També ell em va entendre, i comprendre. Vinyoli em doblava en edat i en saviesa. Això ocorria entre el 1978 i el 1981, que és el període de temps en què ens vam tractar de poeta a poeta.

–Per què no ho escrius, això? –em demanà Jordi Llavina, en acabar la conversa radiofònica.

–Vols dir?

–Té interès, ara que en celebrem el centenari. Aquesta imatge fa viva i testimonial, en la seua fermesa, la paraula del poeta Vinyoli.

El poeta, narrador i traductor valencià Josep Piera ens ofereix un extens i magnífic article sobre l'obra vinyoliana

Dut per aquesta motivació espontània –mogat per l'impuls de Llavina– he anat a buscar els exemplars que guarde de l'obra poètica de Joan Vinyoli, que en són uns quants, i la major part dedicats. Així he trobat i retrobat la meua manera de llegir la poesia de Vinyoli de fa trenta i tants anys. Aleshores l'apreciava com autor d'una poesia experiencial o existencial, més que no experimental; vull dir, vital, densa de càrrega lírica, meditativa i exaltada, lluminosa i dolguda, punyent però serena.

Jo havia descobert la poesia de Joan Vinyoli en una antologia bilingüe que José A. Goytisolo havia publicat el 1968, *Poetas catalanes contemporàneos*; una antologia iniciàtica, per a mi particularment, que encara conserve. Vinyoli se m'havia fet present amb un poema breu, *De vespre*:

El dia va extingint-se
darrera les muntanyes,
l'última llum alegre l'infinit;
tot calla i lentament va recollint-se,
però les aigües, riu avall, estranyes,
mormolen ja paraules de la nit.

El primer llibre seu que vaig llegir (seguint el joc de daus de l'atzar) fou *Llibre d'amic* (1977) perquè Vicenç Altaió m'havia parlat del poeta; l'amic Altaió i Jaume Creus foren els responsables literaris del següent poemari vinyolià, *El griu* (1978), que és el primer que tinc dedicat amb data d'aquest mateix any. La lectura d'aquests dos llibres m'enlluernà. Al *Llibre d'amic*, en revisar-lo ara, hi descobresc subratllat aquell poema que diu:

Vares venir fins on jo dormia
i em vas despertar,
i em vas convidar a tenir set,
una gran set per a la qual
et vas fer copa on jo la pogués beure.

Aquests versos mostraven el que la poesia era aleshores per a mi: l'expressió i la possessió d'un voler i un deler (que dirien tant Lluïl com March), en una atmosfera d'ambigües seduccions aparaulades la qual em traslladava a la poesia xinesa, a la mística castellana, i

específicament a la poesia andalusina. Després de llegir aquest poema –paladejant-ne els versos com un licor amarg–, vaig tenir Vinyoli com una predilecció. Vull dir que la seua poesia em feia de far en la foscor.

A *El griu*, el vers vinyolià ja em resultà més aspre, per no dir més fosc; en ell el desig es feia soledat. O això em diuen ara els poemes que trobe marcats, que són els quatre darrers del llibre. En especial, el que s'anomena així, *Sóc home sol* i que ara rellegesc com un retrat del poeta en el temps, en aquell temps seu; i en aquest meu temps d'ara, també. Només de passar els ulls pel primer vers (“He menjat amb delit els dàtils de Palmira”) veig el vell poeta, ebri de soledat, ebri de records, ebri de mots, i em demane i no em responc sobre tot allò que ens fa i refà i desfà com a humans, com a éssers vius, conscients del nostre ser en el temps, tot i que, com Vinyoli dirà, “el temps mai no perdona, mai”; un vers que en la meua personal lectura aleshores tancava el llibre. Un vers que sona com quan rodes la clau d'una casa vella; o com un rellotge en la foscor del saló buit d'aquesta casa.

Qui jo era va trobar en la poesia de Joan Vinyoli una intensa complexitat lírica, i es posà a buscar altres llibres de l'autor. El següent que vaig llegir fou *Vent d'aram* (1976), que em resultà igualment revelador. No en guarde la primera edició, cosa que diu que el vaig llegir de prestat, però sí la del volum de l'*Obra poètica* (1975-1979), que conserve –també afectuosament dedicat–, amb una nota meua que en data la lectura: “rellegit a S'Arenal. Mallorca 80”.

Compartint admiracions

És a partir d'aquestes notes que, com a cicatrius de la pròpia vida passada, ara rellegesc els poemes anotats. I m'adone com estan de presents en el meu món poètic d'aleshores: compartíem l'admiració per Rilke i Riba, però també per Kavafis i Ungaretti. I ara pense que l'atmosfera alexandrina, a Vinyoli potser li arribava per la via alemanya del Goethe orientalista, potser més encara que per l'hel·lènica de Riba.

El poema *Aplec*, tan vinyolià, es tanca amb aquest decasíl·lab perfecte:

“Uneix-te a tots. Inventà't l'alegria.”

Un vers ben expressiu –encara ara– de l'atmosfera entusiasta d'aquells anys adelerats en tots els sentits, perquè tot, íntimament i col·lectivament alhora, semblava no ja imaginable, sinó possible, vivible i sentible; de sobte s'havien obert, de bat a bat, les portes del present i les finestres del futur. Amb alegria. Uns pocs poemes vinyolians tenen una anotació de la meua mà; un, *Gorgs*, du un mot d'admiració: “Magnífic”; l'altre –*Per molt que ens abracem n'és el títol*– porta escrit a tinta el possessiu “Meu”, sense més.

L'altre llibre a destacar d'aquell moment poètic (el seu i el meu d'aleshores) és *Cercles*, llegit també durant la primavera del 80 a Mallorca. En aquest, hi he trobat molts més versos subratllats. Versos d'una claredat exclamativa exultant, com aquest “Gaudim sense metàfores”, aleshores llegit com a crit de llibertat i de desig, d'ansietat i de record, de consciència i de fatalitat.

Versos lúcids dels setanta

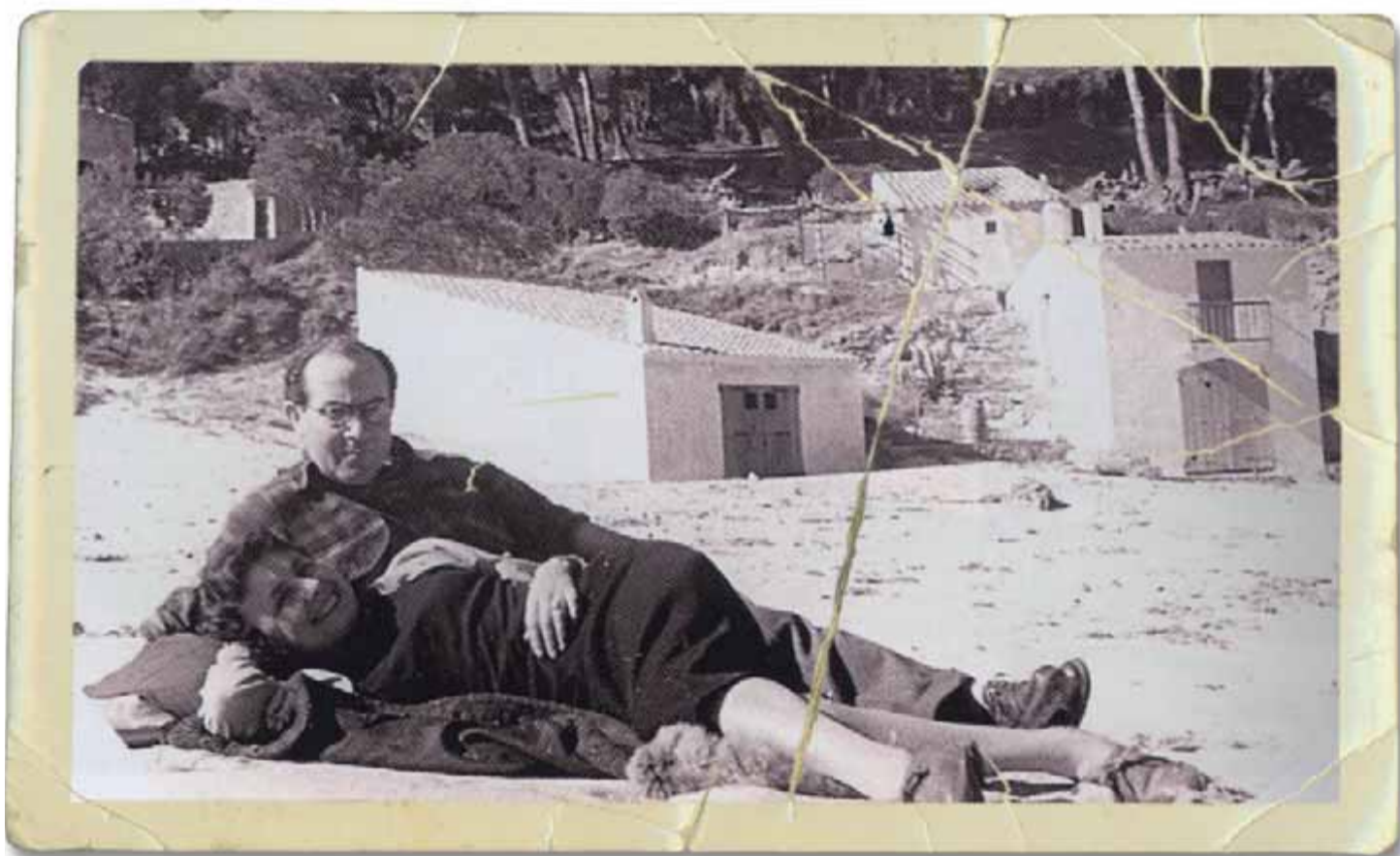
Versos semblants, el poema sencer que dedica a Salvador Espriu, *Pollets*, i el de títol *No tornis* els rellegesc i retrobe com a definitoris de la poètica vinyoliana dels setanta. Subrat-

ritzó, com una immensitat sense adjectius. Una immensitat que enlluerna i cega alhora.

Rellegir Vinyoli té aquestes coses: fa repensar poèticament la vida.

El seu següent llibre, *A hores petites*, el tinc dedicat l'abril del 1981, després d'una conversa que tinguérem a casa seua. En aquesta ocasió congeniàrem de ment com mai, i, com diria ell, les paraules dites i vives “ens aproparen”. Fou un amable detall seu, regalar-me'l a penes acabat d'eixir de la impremta, com a record d'aquella vesprada poètica. Els cinc sonets de la darrera secció, *La mà del foc*, se'm quedaren gravats; especialment els dos versos darrers:

El poeta Joan Vinyoli i la seva dona, Teresa Sastre, a la cala d'Aiguablava, a Begur, cap al 1960
ARXIU VINYOLI

Com amb els clàssics, el temps no erosiona els seus versos

llats aleshores entre admiracions, ara encara se'm fan més lúcids:

Deixeu-me estar com ara estic:
sol amb l'amic
que he anat fent de mi mateix.
En mi ja el somni creix
de la darrera solitud.

Amb la poesia de Vinyoli comprove, com passa amb els clàssics, que el temps no ha erosionat els seus versos, fermes com una roca; i sí a qui els llegeix ara, qui ja sent la mar a l'ho-

Se'ns evaporen com a l'alba el rou
els goigs eteris: tot és ara i res.

El darrer llibre de Vinyoli que guarde dedicat és l'antologia que li va fer Feliu Formosa. La dedicatòria està datada el 20 de novembre del 1981 i acaba així: “Ara que és tard, no penso encara que ho sigui per a comunicar-nos més, i més intensament.” Vinyoli es queixava de la poca salut i de l'excés “de feina”. Vivia acompanyat d'ell mateix. El coneixement de la seua obra era catacúmbic, per no dir marginal, clandestí o secret. La seua existència s'anava apagant a mesura que la seua poesia arribava amb més llum. El 1984, any de la mort del poeta, apareixien dos altres llibres seus, *Domini màgic* i *Passeig d'aniversari*, els dos darrers que va escriure.

Aquests dos llibres ja no els tinc dedicats.

Joan Vinyoli en aquests trenta anys s'ha consolidat com un referent poètic, com un dels grans poetes catalans del segle XX.

Mai no és tard, per tant, mestre. *